

Mortorps kyrka

Mortorps socken, Växjö stift, Kalmar län

Kulturhistorisk del av vård- och underhållsplanering

Liselotte Jumme
Kyrkoantikvariska rapporter november 2005, Kalmar läns museum

Inledning

Följande arbete har utförts av Kalmar läns museum på uppdrag av Karlslunda-Mortorp Kyrkliga Samfällighet i oktober-november år 2005. Materialet ska ingå i vård- och underhållsplaneringen för kyrkan. Arbetet består av en kortfattad historisk beskrivning av socknen och kyrkomiljön samt en mer omfattande historisk beskrivning av kyrkobyggnaden. Den historiska beskrivningen av kyrkobyggnaden bygger på material i Kalmar läns museums topografiska arkiv, handlingar förvarade i Antikvarisk topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet, Stockholm, viss lokallitteratur samt uppgifter lämnade av församlingen. Efter den historiska beskrivningen följer en kort redogörelse över kyrkobyggnadens exteriör och interiör. Arbetet avslutas med en översiktlig kulturhistorisk karaktärisering och bedömning, samt en händelselista.

Mortorps kyrkogård kommer att inventeras under hösten 2005 och rapport över denna med kulturhistorisk bedömning levereras till församlingen. Inventering av kyrkogården görs på uppdrag av Växjö stift .

Beskrivande del

Mortorp kyrka

Växjö stift

Fastighetsbeteckning: Kalmar Mortorps kyrka 1:1

Mortorps socken, Kalmar kommun, Södra Möre härad, Kalmar län, Småland.

Invånare: 1833:1534 inv, 1850: 1772 inv, 1900: 1802 inv, 1930; 1409 inv, 1958: 1019 inv.

Historisk beskrivning

Socken

Mortorps socken har en oregelbunden form. I den östra delen gränsar socknen till Ljungby socken och avståndet till kusten är inte mer än några kilometer, medan gränsen längst i väster är mot Madesjö socken och inlandet. Socken består av moränrik skogsbygd. På flera ställen går berget i dagen och terrängen är välförsedd med stenblock. I öster löper Nybroåsen genom landskapet med bl a S:t Sigfrids källa och i väster är det Söderåkraåsen som avdelar landskapet. I socknen finns också många vattendrag bl a Hagbyån som bundit samman området med kusten. Flest kända fornlämningar finns i området runt Mortorps kyrka, längs Hagbyån, där människor genom årtusenden haft sina boplatser och begravt sina döda. Socken har fått sitt namn efter kyrkbyn *Mortorp*, ett namn som finns i en skriftlig källa redan 1344. Det är i stort en glest bebyggd socken, men några få större byar finns så som Runtorp, Igersdela och Långaström. Jordbruk och kreatursskötsel har traditionellt varit de viktigaste näringarna. Den största äldre egendomen är Christinelunds gård, vars ägor delvis ligger i Arby socken. Mitt i Mortorps socken finns samhället Tvärskog som expanderat under 1900-talet. Hit kom järnvägen 1908, vilket hade stor betydelse för handeln och industrin. Sågverksindustrin har inneburit mycket för samhället. Fram till 1847 hörde området som utgör Oskars socken till Mortorp.

Kyrkomiljön

Mortorps kyrka ligger fritt och väl synlig i landskapet. Kring kyrkan i söder, norr och öster finns kyrkogården som utvidgats med större delar vid två tillfällen, på 1930- och 50-talet.

Kyrkogården omgärdas av en kraftig stödmur. Sydväst om kyrkan står den höga klockstapeln, byggd 1737. Stapeln är av trä, klädd med spån och tjärad. Norr om kyrkan finns en tiondebod som har daterats till medeltid. Boden har kraftiga murar som spritputsas och sadeltaket är lagt med ekspån. Fram till 1960-talet användes den för förvaring, men gjordes då om till bårhus. Det nedre rummet har golv av kalksten och ett enkelt altare av samma material. På vinden förvaras en del äldre inventarier. Nordost om kyrkan ligger prästgården, byggd 1932, numera inte i församlingens ägo. Byggnaden, ett stort trähus i två våningar med brutet tak, omges av en trädombördad tomt. När prästgården byggdes på 1930-talet ersatte den en prästgård som legat nära kyrkans östra gavel. Det gamla huset, som delvis var från 1600-talet, monterades ned och flyttades till Arby år 1932, i samband med kyrkogårdsutvidgningen. En lada som tillhörde den gamla prästgården flyttades till andra sidan ån. Infarten till prästgården var tidigare från kyrkogårdens södra sida.

Vägen fram till kyrkan kantades förr av en allé av kastanjer. Nu finns ett antal kastanjer kvar längs vägens östra sida. Längs vägens östra sida finns också en parkering som utvidgades på 1990-talet. Strax sydväst om kyrkan går vägen över Hagbyån, som långt tillbaka i tiden användes som en viktig färdled till kyrkan. På andra sidan ån finns några gårdar som tillhör kyrkbyn. Här finns exempelvis prästgårdsarrendatorns gård och den gamla komministergården. Före 1847 fanns både kyrkoherde och komminister i Mortorp men detta år förflyttades komministern till Oskars församling. Det forna komministerbostället kallas ännu Kaplansgården. På åns norra sida, mot kyrkan till, finns en rödfärgad bodlänga som tjänar som toalett, förråd och vaktmästarens arbetslokaler. Denna är en om- och tillbyggd äldre byggnad som länge tjänat som ekonomibyggnad till kyrkan. Gamla kartor visar att kyrkan och kyrkogården förr omgivits av flera mindre byggnader. År 1819 fanns t ex en stiglucka väster om kyrkan och flera stall låg också längs vägen fram till kyrkan.

Vid nedfarten till kyrkan från landsvägen ligger en skolbyggnad uppförd 1857-58. Huset användes som skolhus fram till 1919 då nya skolor byggdes. Gamla skolhuset kom senare att användas som post- och telefonstation. Mittemot skolhuset ska kyrkstallarna tidigare ha legat. En bit bortåt längs landsvägen mot Vassmolösa ligger ett större hus som tidigare var affär. I närheten skymtar huvudbyggnaden på Christinelunds gård bakom stora ekar.

Kyrkobyggnaden – historik

Mortorps kyrka är en av Södra Möres flera medeltida kyrkor. På grund av sin ålder är kyrkans äldsta historia omgiven av många oklarheter. Som så många andra av våra medeltida kyrkor omges den av en rad sägner. Livaktigast och mest belagd är den om en Helig kors källa vid Källebäcksmåla (eller vid Gårdsyd -olika versioner finns). Sägner berättar om hur människor som offrade vid källan sedan begav sig till Mortorp kyrka för att deras offer skulle få sin fulla kraft. Där ristade de in sitt bomärke i kyrkdörren. Kyrkdörrarna förvaras på historiska museet och är fullklottrade med bomärken. Berättelsen kopplas också samman med S:t Sigfrids vandringar och om hur Mortorps kyrka under katolsk tid var en offerkyrka.

Hur Mortorps kyrka såg ut under medeltiden är oklart. Genom jämförelser med Möres övriga kyrkor har kyrkan, i alla fall långhuset, daterats till 1200-talets mitt. Möjligen fanns under medeltiden någon eller några ytterligare byggnadskroppar, t e x sidokapell eller en korttillbyggnad men källorna är här inte entydiga. Ett sydligt vapenhus har dock funnits. Det är dock inte fastställt när det uppfördes. Ett konsekrationkors som återfanns på långhusets västvägg vid restaurering i slutet av 1980-talet har konstvetenskapligt daterats till 1400-tal. Vid den södra ingången satt de dörrar, på vilka människor ristade in sina bomärken. Fönstren var sannolikt få och små och satt högt upp på fasaderna, troligen bara mot söder. Inne i kyrkan

fanns troligen inga bänkar. Under medeltiden stod gudstjänstdeltagarna vanligen upp. Innertaket var av sten och välv. Koret i öster ska enligt uppgift ha tillbyggt på 1600-talet. Denna uppgift återkommer i källorna och verkar härröra från en beskrivning 1830 då det sägs att koret uppfördes för 200 år sedan. Det verkar dock inte vara uteslutet att kyrkan hade ett tillbyggt kor redan tidigare. Mellan långhus och kor fanns en triumfbåge. Koret bär på sin yttre östvägg en sten med en uthuggen fransk lilja. Historien kring denna är oklar. I korbyggnadens murar finns flera intressanta öppningar. I korets inre finns mot öster och mot norr vardera en nisch. I en av dem finns en träskiva. På utsida av koret mot söder finns i putsen markeringar för två nischer och en ingång. Man har tolkat det som att utgången från koret gick till en sydligt ställd sakristia och att nischerna fyllt någon funktion i sakristian. På 1600-talet tillkom också en bänkinredning, varav bl a dörrar idag är bevarade. På bänkdörrarna angavs var de olika gårdarnas invånare hade sina platser. Inne i kyrkan, under golvet, begravdes säkert människor en bit in på 1700-talet, då traditionen förbjöds. Ofta finns i medeltida kyrkor kalkstenshällar som fungerade som gravstenar inne i kyrkorna. I Mortorps kyrka finns inga sådana bevarade, inte heller på kyrkogården. På en närbelägen gård finns dock en gammal gravhäll som brukas som trappsten. På en av bänkdörrarna i kyrkan finns en inskription som berättar om traditionen att begrava inne i kyrkan. På bänkdörren kan man läsa: *"Här under ligger begrafwen ärligh och gudsfruktig och wälförståndigh och hederlig danneman, Sahli(g) Anders Mål(a)re ifrån Rasbäksmåla, afsombnade i Herranom den 4 aprilis anno 1688 han...90 åhr"*. Det har spekulerats om denne Anders Målare hade något med målningen av bänkinredningen att göra och att det förklarar den ärofulla gravplatsen. Det var inte alla som fick sin sista viloplats inne i kyrkan!

Under 1700-talet förändrades kyrkan en del. År 1736 togs en fönsterluft upp på kyrkans norra sida och en läktare byggdes 1741. År 1759 fick kyrkan ett plant bemålat innertak. Troligen var det då valven revs och kyrkan fick sina nuvarande takstolar och ett spåntak. Tidigare ska kyrkan enligt uppgift haft ett tak av stenflis. På 1760-talet ersattes ett gammalt stenaltare med ett av trä och altarrundeln förlängdes och kompletterades med två grindar. År 1774 förändrades altartavlan av bildhuggaren Hagerberg från församlingen och snickaren Claes Walberg från Öland. Troligen var det detta år som själva altaruppsatsens tillkom. Altartavlan hade varit i församlingens ägo redan tidigare. Altaruppsatsen blev nu så stor att den skymde korets östra fönster. Fönstret sattes igen och ett nytt togs upp i korets norra del. Ett fönster togs också upp mot väster för att ljus skulle komma in till platserna under läktaren. Ett annat togs upp på södra långhusväggen. Provinsialmålaren A G Wadström anlätades år 1795 för att göra en predikstol som skulle sättas upp på den norra sidan av kyrkorummet. Den tidigare hade stått i söder. Wadsten hade tidigare gjort både altartavla och predikstol till kyrkan i Alböke. Året därpå, 1796, byggdes den nuvarande sakristian norr om koret. I samband med detta revs sakristian i söder. Ett målat innertak från denna sakristia ska ha tagits om hand av en lantbrukare i Råsbäck och använts som ett innertak på en vind. Delar av taket ska än idag vara bevarat. Vid biskopsvisitationen 1796 uppmanades kyrkoherden att låta göra listor över församlingens präster och notera på tavlor, series pastorum. Det gjordes först 9 år senare, 1805, och man kom så långt tillbaka som till 1444. Tavlorna hängde länge på kyrkans norra vägg, men finns nu i en bod som tillhör kyrkan.

År 1779 blev det en hetsig debatt i kyrkorådet. Debatten gällde en orgel. Några församlingsbor hade köpt det gamla orgelverket i Madesjö kyrka och ville skänka det till församlingen. Kyrkoherden var tacksam men fru Bäckerström, ägare till Kölby gård, Ljungby socken men också till Törsbo gård, Mortorp socken, motsatte sig orgelns uppsättande. Några ledamöter förklarade att de inte ville ha någon orgel i kyrkan alls. Man tog dock in orgeln i kyrkan och

uppdrog till organisten i Döderhult, Rungren att sätta upp den. Orgeln var dock bristfällig och blev snabbt helt obrukbar. En orgelbyggare skickades efter från Karlskrona för att laga den.

En teckning från 1800-talets början visar kyrkan från söder. Den består då av långhus och kor samt på södra långhusfasaden ett vapenhus med ingång från söder. Vapenhuset har sadeltak och en nästan spetsbågig ingång med ett par trappsteg framför. På långhuset finns två stickbågiga fönster mot söder. På koret mot söder finns en ingång och ett högt beläget mindre fönster. Koret har även ett runt fönster mot öster. På långhustaket sitter två vindflöjlar, en i väster och en i öster. Klockstapeln, som byggdes 1737, står sydväst om kyrkan med benen delvis utanför kyrkogårdsmuren. En planritning från samma tid visar att bara två fönster fanns på norra långhusväggen och att fönstren i koret, både åt norr och söder var mindre än långhusets. Till sakristian fanns ingen separat ingång.

Från år 1828 finns en beskrivning, främst av kyrkans interiör. Här är altaruppsatsen beskriven med sitt bildhuggeri föreställande Kristi korsfästelse och med bibelspråk och initialerna på M R K och året 1775 på altarbordet. Bokstäverna förklaras betyda Mathias Runkrantz, tidigare kyrkoherde i församlingen. Predikstolen sägs vara målad i ljus kulör med ”*varjehanda förgyllningar*” och bänkarna målade åt mittgången till. Läktarbarriären har målningar av Jesus och apostlarna och på läktaren står ett orgelverk på 8 stämmor, vilket kommer från Madesjö kyrka. Vidare beskrivs att kyrkorummet har fyra ljuskronor, tre av malm och en av glas. Den senare, skänkt av en flaggskeppare Petersson i Mortorp i början av 1800-talet, prydde koret och finns numera inte kvar i kyrkorummet, men väl i kyrkans ägo. På den norra långhusväggen hängde en Series pastrorum och i koret en primklocka. Primklockan hänger numera i koret igen efter att en tid ha funnits på prästgården. I beskrivningen anges också att inga gravkor, gravvårdar, epitafier, banéer, sorgfanor eller rustningar finns i kyrkan. Två trätavlor, någon typ av minnestavlor, från 1600-talet beskrivs dock båda daterade 1673. Ingen av dem verkar idag finnas kvar i kyrkans ägo. Samma sak gäller en träbild föreställande Jungfru Maria, vilken skulle förvaras på kyrkvinden.

År 1832 genomfördes en omfattande renovering av kyrkan. Vapenhuset i söder togs bort. En portal tillkom i stället vid södra ingången, samt ny dörr med lunettfönster i väggen ovanför. En ingång med portal i samma utförande utfördes även mitt på den västra fasaden. Både i söder och i norr byggdes vindfång. I västra gavelröstet gjordes ett runt fönster och det gamla västra fönstret sattes igen. Invändigt byttes det platta innertaket ut mot ett välvt brädtak. Triumfbågen mellan långhuset och koret revs och ersattes av två kraftiga halvkolonner krönta av urnor i empirstil. Bänkarna gjordes om något och en sidogång anlades vid södra väggen i likhet med den som redan fanns i norr. Möjligen målades taket i långhus och kor med dekorationsmåleri redan detta år, eller tillkom det inte förrän på 1890-talet. Någon gång under 1800-talet bör också kyrkans stora golvur ha tillkommit. Vanligen har det daterats till 1700-talet början och det är möjligt att delar av det kan vara så gamla. Inne i fodralet ska dock året 1842 vara angivet vilket verkar vara ett rimligt årtal. Klart är att golvuret inte fanns i kyrkorummet 1828, eftersom det saknas i beskrivningen som gjordes då.

I slutet av 1800-talet pågick en diskussion som handlade om att riva klockstapeln och bygga till kyrkan med ett torn. Planerna stannade dock på diskussionsstadiet. Åren 1890-92 genomfördes dock en hel del arbeten på kyrkan. Utvändigt sågs taken över och hela södra sidan lades om med nya ekspån. Invändigt togs ett brädgolv ovan jordgolvet bort och möjligen även äldre gravhällar. Med oxar och vagn kördes så ett stort jordlager bort. Jorden lades på åkrar i närheten. Rester av begravda människor som hittades grävdes ned på kyrkogården. Ett cementgolv lades in istället för brädgolvet. En kamin sattes in i en murad

nisch i den norra delen av koret, rökrör bilades in i väggen och en murad skorsten byggdes. En stor kamin sattes också in mitt i det främre södra bänkkvarteret. Kyrkorummet gavs sedan en ny färgsättning. Väggarna målades med limfärg i en mörk färgton upptill och oljefärgsmålade nertill med kvaderindelning. Läktarbröstningen målades i brun kulör med ornament som skulle efterlikna bänkarnas utskurna motiv. Bänkarna målades i brun ockrafärg med mörkare mellanstycken och bronserade lister. Såväl läktarbröstningens som bänkarnas äldre måleri hamnade så under ett helt nytt färglager. I koret togs fyra kyrkvärdsbänkar bort och en ny altarring tillkom. Altarringen målades i grå och vit marmorering och psalmnummertavlorna i guld och vitt. Altaruppsättningen målades med grågrön och mörkbrun marmorering samt detaljer i guld. Predikstolen målades i blå bottenfärg och med vitt och guld i dekor. Hela sakristian flyttades ca tre meter västerut, och byggdes om. Under samma renovering köptes en ny orgel med orgelhus från orgelbyggaren Zetterquist. Orgelhuset målades i gråvitt och guld. Av stilen att döma tillkom möjligen också vid denna renovering de gjutjärnsfönster av historiserande, nästan nygotisk, typ som finns i kyrkan. Fönstren bör också ha utökats i storlek och antal jämfört med tidigare. Så till frågan om de dekorationsmålade taket. Det står helt klart att det efter 1890-talets renovering fanns dekorationsmåleri på såväl långhus- som kortak. I långhuset beskrivs det vara utfört i en fältindelning gjord i ockrabrun färg. Korvalvet hade en listindelning och bemålning i blått och brunt. Det är dock inte helt säkert att målningen tillkom vid 1890-talets renovering även om den stilmässigt faller väl in i denna period.

På 1920-talet var det dags för nästa större renovering. År 1922 godkände Kungliga byggnadsstyrelsen det restaureringsprogram som tagits fram av intendent Anders Roland. Först 1924 kom arbetet igång. Exteriört rörde det sig om omtjärning av tak och lagning samt avfärgning av fasader. Bänkinredningen plockades ännu en gång ut och på cementgolvet under bänkarna lades ett furugolv. Församlingsborna hade länge klagat på det kalla golvet och många hade t o m egna mattor i sina bänkar. Även i sakristian lades ett nytt trägolv. Det är oklart om trägolvet även lades i gångarna och i koret. Bänkarna justerades något och återmonterades. Bänkinredningen och övrig inredning målades sedan enligt ett färgprogram som tagits fram av arkitekt Sven Rosman, Kalmar. Bänkarna gavs en huvudsakligen mörkgrön och gul färgsättning. Läktarbarriär och flera av de övriga fasta inventarierna sågs över, men bättringsmålades sannolikt bara. Kyrkorummets väggar lagades upp och oljemålning avlägsnades. Väggarna kalkavfärgades sedan i en gråvit färgton. Taken i långhus, kor, under läktaren samt i sakristian målades med oljefärg i matt vit färgton. Taklisten marmorades i överrensstämmelse med halvkolonnerna vid koret. En högtidlig invigningsgudstjänst förrättades av kontraktsprosten Thörn och komminister Areskog i oktober 1924. För särskilt inbjudna gäster hölls efter gudstjänsten middag i prästgården.

Kyrkan var nu iordningsställd för flera årtionden framåt. År 1944 införskaffades dock en dopfont av kalksten. Ingen tidigare dopfont är känd, men i inventarieförteckningar från 1800-talet omnämns en större och en mindre dopskål i tenn. Dessutom finns ett fotografi taget omkring 1910 där en typ av piedestal är synlig i koret. Där kunde en dopskål ha placerats vid dop. Många dop förrättades också i all enkelhet i prästgården eller i hemmet. En ny skål till dopfonten införskaffades redan 1969 enligt ett brev i läns museets arkiv.

Vid 1950-talets början genomfördes nästa större renovering. Inte minst var det önskemål om moderna installationer såsom el och värme som efterfrågades. Inför renoveringen beskrivs i arkivhandlingarna att murarna var fuktfläckiga och kaminen gjort väggar och tak sotiga. Från församlingens håll fanns också önskemål om att återskapa något av en medeltida känsla. Förslag fanns exempelvis på att återuppbygga den gamla triumfbågen och på att bygga om

fönstren och portalerna. De antikvariska parterna menade dock att det fanns ett kulturhistoriskt värde i de ombyggnader som gjorts under 17-1800-talen. Det blev länsarkitekt Gunnar Lindsten som kom att utföra ritningarna till arbetet. Restaureringskommittén leddes av kyrkoherde Henry Arfwidsson. Exteriört knackades en del av fasadernas puts ned varvid man i södra korväggen återfann den igensatta portal och de två nischer, som tidigare nämnts. Den ena nischen med vinkelbrutet valv har tolkats som ursprunglig. Den andra med stickbågigt valv tycks liksom korportalen ha upphuggits i murverket. Kyrkan putsades delvis om vid 1950-talets reovering och avfärgades i ljus kulör. Markeringar gjordes i putsen för de nyupptäckta gamla öppningarna. Det norra takfallet lades om med nya ekspån. Invändigt lades kalkstengolv, plattor av slipad ölandskalksten i gångar och i koret. Väggarna undersöktes och man hoppades finna medeltida målningar, vilket man inte gjorde. Väggarna blåstrades och kalkades vita. Även halvkolonner och taklist målades i ljus kulör utan marmorering. I koret fann man bredvid altaret två nischer med aska och ben i botten. Dessa lämnades nu synliga. Taken målades nu i vitt. Läktarbröstning, bänkar, altaruppsats, predikstol, golvur och timglasuppställning konserverades av Sven Wahlgren, Kalmar, med kollegor. På läktarbröstningen togs de ursprungliga målningarna fram med Jesus och Apostlarna. På bänkarna togs på samma vis de ursprungliga målningarna och texterna fram. Bänkarna byggdes också om något för att öka komforten. Altaruppsatsens ramverk målades nu i gråblå marmorering. Predikstolen som var målad i vitt med förgyllda detaljer fick nu en färgsättning grågrönt och grått. Inskriften som berättar om när predikstolen tillverkades togs också fram under övermålning. Orgelverket utvidgades med 10 stämmor och orgelhuset byggdes ut. Orgelbyggare Troels Krohn från Hilleröd i Danmark utförde arbetet med orgelverket. Orgelhus, altarring, bänkarnas inre liksom andra snickerier såsom dörrar målades i en gulgrön nyans. Även i sakristian utfördes en del arbeten. Elvärme installerades, liksom belysning, orgelfläkt och elektriskt ringverk. Återinvigningen förrättades av biskop Malmeström i maj 1953. Då återstod dock fasadarbeten på kyrkan.

I början av 1980-talet började man diskutera en större reovering av kyrkan. Många av inventarierna var i behov av konservering. Önskemål fanns också om handikappanpassning och installation av toalett. Först funderade men på en läktarunderbyggnad. Efter långa överväganden kom man dock fram till att man skulle bygga till kyrkan med ett nytt vapenhus, vilket man ansåg skulle innebära ett mindre ingrepp i den befintliga byggnaden. Det första som utfördes var dock omläggning av spåntaket på det södra takfallet och tilläggsisolering på vinden. Detta utfördes 1984. Under åren 1985-86 genomförde konservator Ola Westerudd, Jönköping, besiktningar och bl a färgarkeologiska undersökningar av inventarier samt väggar och tak för att skaffa mer kunskap om kyrkans historia. Vid arbetena upptäcktes bl a takmålningarna som tillkommit på 1800-talet, men som hundratalet år senare redan var helt bortglömda.

De stora reoveringsarbetena sattes igång 1988. Arkitekten Lennart Arfwidsson, son till tidigare kyrkoherden Henry Arfwidsson och uppvuxen på prästgården, ledde arbetet. Vapenhuset byggdes i väster vilket innebar att den västra portalen försvann. Den nya portalen gjordes med en enkel omfattning och med en nytillverkad dörr, utförd med den gamla som förebild. Den nya byggnaden utformades för att smälta samman med den befintliga byggnadskroppen, med putsade fasader och ett brant sadeltak lagt med träspån. Man tog det tidigare södra vapenhuset som förebild. I vapenhuset inrymdes handikapptoalett med skötbord. Kring ingången utjämnades nivåskillnader så att ingen trappa skulle behövas. Utvändigt lagades putsen om och kyrkan avfärgades med kalkfärg i en varmvit kulör. Fönstren målades riktigt mörkt blåa och dörrarna i grönt. Dörrarna var även före reoveringen gröna. Invändigt var det än större arbeten som utfördes. Genomgående jämnades

nivåskillnader ut t ex mellan koret och långhuset. I taken skrapades äldre dekorationsmåleri fram och med detta som förebild kopierades måleriet såväl i kor som i långhus. Urnorna på de höga halvkolonnerna mellan kor och långhus togs bort. Taklist och halvkolonner marmoreringsmålades efter framskrapade kulörer. På kyrkans västvägg hittades ett konsekrationsskors under ett tjockt putslager. Korset, som av kyrkohistorikern Ragnhild Boström, bedömdes vara från 1400-talet är av en typ som inte är känd från andra kyrkor i länet. Korset konserverades. Även klockfodralet konserverades varvid den ursprungliga mörkblå huvudkulören togs fram under nio lager färg. Också altartavlan, läktarbröstningen, två äldre stolar och psalmnummertavlorna konserverades. Bänkinredningen sågs över och invändigt målades den i mörkblått mot den tidigare gröna färgen. Bänkinredningens yttre sidor sågs över av konservator. Predikstolen fick en mer blågrå än tidigare grönblå färgsättning. Orgelhuset målades i vitt och guld - enligt framskrapade färgskikt den ursprungliga färgsättningen. Altarringen marmoreringsmålades i grått. Konserveringsarbetena i kyrkan utfördes av Horst Sagner och Anna Billing, Jönköpings länsmuseum. För övriga målningsarbeten ansvarade konstnären Sven-Bertil Svensson, Mörbylånga. Han organiserade och ledde även arbetena med schablonmålningen av taket, ett arbete som sedan utfördes av målare från Nybro Måleri AB. Värme-, belysnings- och ljudanläggning förnyades och sakristian fick ny inredning med bl a textilförvaring. Vatten och avlopp installerades. Under trappan till läktaren gjordes ett mindre förråd. Under läktaren mot söder togs ett par bänkar bort för att skapa ett utrymme för klädhängare. Även i öster togs ett par bänkar bort. Bänkarna på läktaren togs också bort och ersattes av lösa stolar. I koret installerades en ny ljuskrona. I samband med reoveringen gjordes också en översyn av orgeln. Återinvigning förrättades av domprost Lage Pernheden i februari 1989.

Under de senaste åren har kyrkans tak tjärats om och upplagats 1994 och 2001 då även fästningsbyglar monterades på taken. År 2005 genomfördes en exteriör reovering som innebar putslagning och avfärgning av fasader på både kyrka och bårhus, målning av fönster och dörrar i samma kulörer som tidigare; fönster mörkblå (koboltblått + svart) och dörrar kromoxidgröna. Inför dessa arbeten utfördes en enkel färgundersökningar exteriört. På fasaderna kunde noteras olika färgskikt som alla gått i en ljus färgskala. Under den nuvarande vita kulören kunde observeras ett ljusgult skikt och under det ett svagt rosafärgat. Vid 2005 års arbeten avfärgades kyrkan i en varm vit kulör med guldocker och grön umbra som pigment. Samma pigment användes vid 1980-talets reovering. Vid enkel färgskrapning på dörrarna kunde noteras under det gröna, först ett mörkgrått lager, sedan ett ljusare grått och underst något som skulle kunna ha varit en ekfärgsmålning. Fönstren har troligen under ett skede haft en gröngul kulör.

Kortfattad byggnadsbeskrivning

Exteriör

Kyrkan består av ett rektangulärt långhus med ett något smalare tillbyggt kor i öster, vapenhus i väster och sakristia i norr. Murarna är huvudsakligen av natursten, förutom det på 1980-talet uppförda vapenhuset. Samtliga byggnadsdelar har branta sadeltak belagda med tjärade ekspån. Även långhusets fasadparti mot öster, ovan koret, är spånklätt. På kyrkans tak finns två vimplor av smide eller plåt. Samtliga fasader är spritputsade med slätputsade partier kring fönster och dörrar. Vid södra fasadens entré finns en nyklassicistisk portal utförd i slätputs med kvaderindelade pilastrar och tandsnittsfris. Både de sprit- och slätputsade partierna är kalkavfärgade i en varmvit kulör. I korets norra fasad finns slätputsade markeringar för tidigare muröppningar. Ingångar finns på långhusfasaden i väster, i vapenhuset i väster samt separat ingång till sakristian. Dörrarna är målade med linoljefärg i kromoxidgrönt. Ovan samtliga ingångar finns lunettfönster. Övriga fönsteröppningar är rundbågiga förutom

vapenhuset som är rektangulära. Långhusets och korets fönsterbågar är av gjutjärn med rikt utformat spröjsverk som i överdelen avslutas med tre rosetter. Fönstren i sakristian och vapenhuset är av trä. Mot öster, väster samt i sakristian mot norr finns vardera ett runt fönster. Samtliga fönsterbågar med spröjsverk är målade i mörkt blå kulör. Hängrännor och stuprör av koppar.

Sammanfattande interiörbeskrivning

Rektangulärt långhus med något smalare, rakslutet kor. Båda byggnadsdelarna täcks av dekorationsmålade trätunnvalv. Mot mittgången sluten bänkinredning, smala sidogångar. Predikstol i norr med uppgång från sakristian, golvur i söder, altarpopsats i koret bakom altarring. I väster orgelläktare. Ingång från söder och väster. Väggar och tak i ljus färgskala. Inventarierna huvudsakligen i en mörkare färgskala.

Långhuset

Långhuset täcks av ett trätunnvalv målat i vitt med äggtemperafärg samt dekorationsmålat i en brunrosa kulör. Dekorationsmåleriet delar in hela taket i stora rektanglar som var och en har en sirlig bård bestående av olika återkommande figurer, främst triangelformer och cirklar vilka gestaltas som rosetter eller solhjul. En kraftigt profilerad och i grått-brunt marmoreringsmålade taklist löper längs takets nederkant. Väggarna är kalkavfärgade i ljust gul kulör. Golvet är av slipad kalksten i gångarna och av trä, målat rödbrunt i bänkkvarteren. Fönsteröppningarna är stora och rundbågiga, tre mot söder och tre mot norr. Gjutjärnsbågar målade i blå kulör. Utgångar finns i väster under läkaren och i söder, den senare med ett litet vindfång. Ovan den södra ingången finns ett lunettfönster. Vid båda utgångarna finns dubbeldörrar som har karm och listverk målade i grågrön och blågrå kulör, genom lasering respektive stöppling. Bänkinredningen är uppdelad i tre kvarter, ett i norr och två i söder. Bänkarna är slutna mot mittgången och öppna mot de smala sidogångarna. Invändigt är de laserade och svagt stöplade i en grågrön kulör med krönlist i mörkt grågrönt. De ursprungliga bänkdörrarna med mellanstycken är av renässanskaraktär, har delvis skuren, delvis målad dekor och kom till kyrkan på 1600-talet. Dörrarnas dekor varierar något men består huvudsakligen av en arkadbåge i vilken, i flera fall, en inskrift har gjorts. Inskriften består oftast av bynamn från de socknar (Mortorp och Oskar), som på 1600-talet utgjorde Mortorps församling. Mellanstyckena är formade som kannellerade pilastrar. På dörrarna och mellanstyckena finns trärena ytor, men också ytor som målats i en dämpad rödbrun –blå- grön färgskala. De främsta bänkarna är något avkortade för att skapa plats kring predikstolen i norr och golvuret i söder. Predikstolen består av korg och ljudtak och är ett verk i sirlig rokokostil. Som texten på insidan av ljudtaket berättar förfärdigades den av privatskulptören A G Wadsten 1796. Predikstolen är målad i grå-grön-blå nyanser med förgyllda dekorelement. På ljudtakets topp finns två keruber, en med svärd och den andra med ett ymnighetshorn – symboler för lagen och evangeliet. I predikstolen finns en stor timglasuppsats. Som pendang till predikstolen står i söder ett högt golvur. Fodralet är målat i en gråblå färgskala, på vissa delar i stänkmåleri i andra partier med figurativt dekorationsmåleri. Likt predikstolen bär golvuret rokokostilens uttryck, men med dragning mot en stramare nyklassicism. Längs långhusets vägar finns lampetter av mässing. Över mittgången hänger tre ljuskronor av mässing. En ljusbärare av smide tillverkad av konstsmed Lars Larsson, Örsjö 1992 står långhusets södra del.

I långhusets västra del finns plats för upphängning av kläder där också några överblivna bänkdörrar fästs upp. I norr finns en trappa till läktaren. På den västra väggen finns ett konsekrationsskors, daterat till 1400-tal, målat i brunröd kulör. Taket under läktaren är dekorationsmålat lika trätunnvalvets måleri. Läktaren bärs upp av åtta marmoreringsmålade

pelare. Läktarbarriären är målad i grågrönt med lister i rött och blått. I speglarna finns målningar föreställande Jesus och elva av apostlarna. På läktaren står orgeln med orgelhus utfört i nyklassicistisk stil och målat i gråvitt och guld. Läktaren rymmer i övrigt lösa stolar och förvaringsskåp.

Koret

Mellan koret och långhuset finns två halvkolonner som går från golv till tak. Dessa är ljus marmoreringsmålade. Korets tunnvalva tak är ribbförsett och liknar därför ett ribbvalv. Valvet är dekorationsmålat i främst ljusblått och rosabrunt. Koret har taklist, väggar, fönster och golv lika långhusets. I väggen mot öster och mot norr finns vardera en liten nisch. I korets norra del finns dörr mot sakristian. Dörren är målad lika långhusets dörrar. Altaruppsatsen upptar stora delar av östväggen och rymmer en altartavla, skuren, skulpterad och målad, med delar som sannolikt är medeltida. Möjligen är det ett tyskt verk. Altartavlan föreställer Kristus på korset omgiven av grupper av människor. Ramverket tillkom 1774 och är arkitektoniskt uppbyggt med halvkolonner och entablement. Uppsatsen kröns av urnor och en strålsol. Ramverket är huvudsakligen marmoreringsmålade i olika kulörer samt har förgyllda detaljer. Altarbordet är också marmoreringsmålade och av trä. På var sida om altaruppsatsen finns en psalmnummertavla med förgylld ram. Dessa har daterats till 1700-talet. Altarringen är halvcirkelformad och består av balustrar. Även altarringen är marmoreringsmålade med bladguldsförgyllda lister. I koret finns två barockstolar, två röllakansmattor, en enkel ambo, en primklocka, en dopljusstake samt dopfunten i kalksten från 1944. Där finns också ett processionskors tillverkat av förre kyrkoherden Birger Gustafsson och målat av konstnären Sven-Bertil Svensson.

Sakristian

Sakristian har bräddtak målat med långhusets tak som inspiration. Väggarna är kalkavfärgade i ljus gult. Golv av lackad furu. Rundbågiga träfönster mot norr. Utgång mot öster via vindfång. Möblemang består av väggfasta skåp av björk, för förvaring av textilier m m, skrivbord, bord och stolar. I väster finns uppgång till predikstolen genom en ålderdomlig järnbeslagen dörr märkt med initialer ISHP samt årtalet 1848. I sakristian förvaras också två änglaskulpturer av trä, förmodligen delar av utsmyckningen till en tidigare orgel.

Vapenhus

Taket är av trä och dekorationsmålat med långhusets tak som inspiration. Väggarna är kalkavfärgade i ljus gult. Golv av slipad kalksten. Nyttillverkade tavlor med församlingens Series pastorum hänger på väggen. En järnbeslagen kista daterad 1802 står på golvet. I vapenhusets norra del finns handikapptolett med skötbord och utslagsvask.

Övergripande kulturhistorisk bedömning (För karaktäristik och bedömning av kyrkogården se separat rapport)

Alla kyrkor har generella värden

Som alla andra kyrkor byggda före utgången av år 1939 skyddas Mortorps kyrka genom Kulturminneslagen (SFS 1988:950). Lagskyddet är ett uttryck för att dessa kyrkor anses ha ett högt kulturhistoriskt värde. Det är inte enbart kvalitativa, estetiska eller historiska egenskaper som tillmätts värde, utan också symboliska, icke-materiella. Varje kyrka utgör ett lokalt kulturarv för sin bygd och är ofta bland de äldsta byggnaderna i socken. Kyrkorna har generella värden, d v s sådana som är gemensamma för alla kyrkor. I skriften "Kulturhistorisk karaktärisering och bedömning av kyrkor", utgiven av Riksantikvarieämbetet, ges exempel på sådana värden och karaktärsdrag. Kyrkan och kyrkomiljön är karaktärsskapande för bygden, ett landmärke och en orienteringspunkt i landskapet. Den är en symbol för trygghet, kontinuitet och förankring i tillvaron. Det lagliga skyddet omfattar kyrkobyggnadens exteriör och interiör, dess inventarier samt kyrkogården med dess byggnader och fasta anordningar.

Kyrkomiljön

Mortorps kyrka utgör centrum i en medeltida kyrkomiljö. Här har socknens religiösa centrum funnits under en lång sammanhängande tid. Linjen bakåt i tiden förlängs än längre när man betänker de förhistoriska gravfält som finns i kyrkans närhet. Hagbyån har historiskt sätt varit av vital betydelse för försörjning och för kommunikationer. Kyrkans läge är därför inte oväntat trots det lite avsides läget i socknens sydöstra hörn. Kyrkan omges av kyrkogården som först bara fanns på den södra sidan, med ett mycket litet område i norr, men som under 1900-talet utvidgats mot norr och öster. Här har socknens invånare begravts sedan medeltiden. Till kulturmiljön i kyrkans omedelbara närhet hör också den medeltida tiondeboden/bårhuset och klockstapeln från 1700-talet. Ekonomibygnaden söder om kyrkogården är kraftigt om- och tillbyggd men har anpassats till kyrkomiljön med sina rödfärgade fasader och spåntäckta tak. Den näraliggande bebyggelsen med gårdsmiljöerna på södra sidan om Hagbyån och prästgården nordost om kyrkan ger ytterligare historiska ledtrådar till miljöns långa historia. Kulturmiljön kring kyrkan är viktig för förståelsen av platsens historia.

Kyrkobyggnaden

Mortorps kyrka har en komplicerad och intressant byggnadshistoria. Kyrkan tillhör den grupp av nio medeltida kyrkor i Möre som till stora delar har bevarats. Hit hör bland andra även de näraliggande Arby, Ljungby, Hagby och Hossmo kyrkor. Flera av dem har genomgått omfattande byggnadsarkeologiska studier. Mortorp kyrka hör dessvärre inte till dem. Genom jämförelser med andra daterade kyrkor har Mortorp daterats till omkring 1250. Kyrkan omnämns ofta som en "försvarskyrka". Termen började användas i mitten av 1800-talet och brukades för alla medeltida kyrkor kring Kalmarsundskusten. Inom nutida forskning har termen dock blivit omstridd. Exempelvis har historikern Marit Anglert påtalat att termen brukats mycket godtyckligt och att den är missvisande, då den alltför ensidigt fokuserat på kyrkornas försvarsfunktion.

Karin Andersson delar i texten "*Kalmarkustens kyrkor under tidig medeltid*" in områdets kyrkor efter form; rundkyrkor, rektangulära, flervåningskyrkor, kyrkor med öst- respektive västtorn och kyrkor utan torn. Klart är att det fanns en stor variationsrikedom. Marit Anglert menar att den vanligaste grundplanen för en medeltida sockenkyrka var ett rektangulärt långhus, kor med eller utan absid samt ett senmedeltida vapenhus framför kyrkas sydportal. I Möre finns bara en kyrka med en sådan plan, nämligen Mortorp. Södra vapenhuset är dock

numera rivet. Kyrkans kordel brukar sägas vara tillkommen på 1600-talet. Grunden till detta påstående är dock oklar. Det verkar inte osannolikt att även koret helt eller delvis är medeltida. Framtida undersökningar får ge svaret. Klart är att det i *ett* skede fanns en tillbyggnad till koret. Byggnadsdelen revs dock vid 1700-talets slut och sakristian i norr tillbyggdes. Mortorps kyrkas långa om- och tillbyggnadstraditionen har sedan fortgått genom att ett vapenhus tillbyggdes i väster på 1980-talet. Detta är utformat för att helt smälta in med den övriga byggnadskroppen. Mortorp kyrka har med sitt medeltida ursprung mycket höga byggnadshistoriska värden.

Med sina tunga, kraftiga murar och det höga takfallet bevarar kyrkan än idag till viss del en medeltida karaktär. Den strama sydportalen med tydligt klassicistisk prägel, de stora fönsteröppningarna med de historiserande gjutjärnsbågarna och de enkla tillbyggnaderna för sakristia och vapenhus visar dock på olika skeden i kyrkans långa historia. De olika restaurerings- och ombyggnadsfaserna har var och en lämnat sina spår – tidskikt som var och ett också har sitt kulturhistoriska värde. Åtminstone sedan 1700-talet har kyrkan haft spåntak, vilket är en viktig del av det exteriöra uttrycket. Genom åren har kyrkans färgsättning, när det gäller fasader, fönster och dörrar, varierat något. Den nuvarande färgsättningen är tillkommen vid 1980-talets restaurering.

Även invändigt har kyrkan genomgått flera omdanande restaureringsfaser. Mycket lite av den medeltida karaktären finns idag bevarad och inte heller några av kyrkans medeltida inventarier. Konsekrationskorset på den västra väggen och nischerna i koret utgör dock intressanta och ålderdomliga inslag. Interiören utgör en blandning av olika stilar som speglar flera faser av kyrkans historia. Den stora altaruppsatsen fungerar som blickfång i kyrkan mot öster och är ett kvalitativt arbete i rokoko, väl sammangift med en äldre altartavla. I långhusets östra del finns predikstolen, även den ett finstämt arbete i rokoko. Det stora golvuret fungerar som pendang och återspeglar till viss del predikstolens former. I långhusets västra del är det istället läktarbröstningen med sitt 1700-tals-måleri som dominerar tillsammans med orgelhuset i nyklassicism. Den mot mittgången slutna bänkinredningen som installerades i kyrkan på 1600-talet har en renässanskaraktär med sina arkadbågar och kannelerade pilastrar. Vid flera tillfällen har bänkarna byggts om, men stora delar såsom dörrar och mellanstycken är original från 1600-talet. Sedan 1950-talet är originalbemålningen framtagen. Bänkinredningen är av en typ som var vanlig i Södra Møre på 1600-talet. I Arby och Halltorps kyrkor finns mycket snarlika bänkar bevarade. Kanske var det samma hantverkare och målare som var aktiv i flera av de nära belägna sockenkyrkorna. Genom inskriptionerna på bänkdörrarna får vi information om hur bänkfördelningen var gjord mellan gårdarna. En bänkdörr har till och med en inskription som vore det en gravsten, vilket torde vara en synnerligen ovanlig företeelse. Sett i ett länsperspektiv är bänkinredning med delar från 1600-talet något som bara förekommer i ett fåtal kyrkor. Takmåleriet, kopierat från 1800-talets dekorationsmåleri, uppvisar ytterligare ett tidsskikt av kyrkans historia. Genom den finstämda och sammanhållna färgskalan skapas ett harmoniskt kyrkorum fyllt av historia.

Inventarier

Samtliga kyrkans inventarier har ett kulturhistoriskt värde då de utgör en del av kyrkans och församlingens historia. Några av inventarierna kan dock ytterligare framhävas. För Mortorps kyrka gäller det exempelvis den högkvalitativa altaruppsatsen med den medeltida delar försedda altartavlan, predikstolen och golvuret, men också timglasuppsatsen och barockstolarna. Några av kyrkans inventarier förvaras också i bårhuset och i en ekonomibyggnad. Här finns exempelvis delar av bänkinredning, de urnor som tidigare krönte

halvkolonnerna vid kyrkans kor, två tavlor med Series pastorum från 1800-talets början och äldre gravvårdar.

För ytterligare kommentarer kring inventarier hänvisas till tidigare utförda inventeringar. Kyrkans bemålade inventarier och viss fast inredning har inventerats av konservatorsateljén vid läns museet i Jönköping år 2002. Inventeringen redovisas i rapporten ”Inventeringsresultat med rekommendationer, Mortorps kyrka” sammanställd år 2004. Rapporten innehåller såväl en allmän bedömning av inventariernas tillstånd, klimat och förvaringsförhållanden, som en objektsvis redovisning av skador eller andra problem. Analysen föreslår också en handlingsplan för åtgärder och rekommendationer för förebyggande arbete. Här kan nämnas att konserveringsåtgärder för enstaka partier på predikstolen och på de två änglaskulpturerna i sakristian har ansetts som akuta då färgen spjälkar. Arbetet bör utföras inom 1-2 år. Vidare har man föreslagit en översyn av textiltillförvaringen. Rapporten finns i sin helhet i kyrkans vård- och underhållsplan.

Det är församlingens skyldighet att se till att samtliga inventarier, i bruk och ur bruk förvaras och vårdas väl samt finns med på inventarieförteckningen. En uppdaterad inventarieförteckning är en viktig handling för varje församling i det kontinuerliga arbetet. För Mortorp kyrka har 2003 gjorts en uppdaterad inventarieförteckning. Arbetet utfördes av arkeolog Maria Rydberg. Inventarieförteckningen bör ses över så att *samtliga* kyrkans inventarier finns med, även de som finns på i andra utrymmen än i kyrkan. En uppordning av de föremål som förvaras utanför kyrkans väggar bör göras i samråd med antikvarie och konservator.

Händelselista

Baserad på arkivhandlingar i Kalmar läns museums topografiska arkiv (KLM), Antikvarisk topografiska (ATA) arkivet på Riksantikvarieämbetet, Stockholm, diverse litteratur samt information framtagen av församlingen bl a genom det lokala församlingsarkivet.

Årtal	Händelse (kortfattat)	Konsult/ entreprenör	Källa
1200-1300	Kyrkans långhus uppförs.		RAÄ
1600-1700 (uppgift osäker)	Koret uppförs.		RÄA
1600-1699	Bänkinredning tillkommer.		RAÄ
1659	Lillklockan gjuts.		MK
1710	Storklockan gjuts.	Stockholm	MK
1736	En fönsterluft tas upp på norrväggen.		RMK
1737	Klockstapeln byggs.		RAÄ
1741	Läktaren byggs.		RMK
1745	Orgel inköps		RMK
1750-59	Exteriör förändring. Oklart vad som utfördes.		RAÄ
1759	Kyrkans valv rivs (uppgift osäker). Nytt plant innertak av trä.		MK, RMK
1765	Altaret av sten ersätts med ett mindre av trä.		MK, ATA
1774	Altartavlan får en ny omfattning – en altaruppsats skapas. Det gamla korfönstret skymms, varvid två nya fönster tas upp i koret.	Bildhuggaren Hagerberg, Mortorp och snickaren Claes Walberg, Öland.	ATA
1778	Nytt fönster på södra långhusväggen.		ATA
1779	Orgel från Madesjö kyrka inköptes.		ATA
1793	Exteriör förändring, oklart vad.		RAÄ
1796	Predikstolen byggs.	A G Wadsten	RAÄ
1796	Sakristian flyttas från söder till norr och ytterligare ett fönster tas upp på norra sidan.		RMK
1807	Ljuskronor skänks till kyrkan. En ljuskrona av glas skänks av en flaggskeppare vid namn Petersson.		ATA
1832	Vapenhuset vid södra ingången rivs. Ingång från väster tas upp. Trätunnvalv i stället för plant tak i kyrkorummet. Triumfbågen rivs, pelarna byggs och bänkarna byggs om.		RMK
1842	Golvur placeras i kyrkan (enligt datering på fodralet)		ATA
1890-92	Ny spåntäckning på södra takfallet. Nytt golv av cement i kyrkan, ny altarring. Borttagande av kyrkvärdsbänkar. Läktarbarriär och bänkar övermålas. Dekorationsmåleri på väggar och i tak (uppgift osäker). Altaruppsats och predikstol målas. Nya gjutjärnsfönster. Sakristian byggs om.		RMK, ATA

1891	Ny orgel med 10 stämmor inköps, nytt orgelhus.	Byggd av orgelbyggaren Zetterqwisst.	RMK
1924	Omtjärning av tak och lagning av fasader samt avfärgning. Trägolvlades in. Dekorationsmåleri på väggar och i tak målades över. Ommålning av inventarier.	Arkitekt: Anders Roland, muraremästare: Arvid Brömert i Nybro, snickare: Thure Pettersson, Mortorp, målaremästare: Gustaf Gustafsson, S:t Sigfrid.	RAÄ, ATA
1944	Dopfont av kalksten. (Skålen ev utbytt 1969) Ritningar från Kungliga byggnadsstyrelsen.	A. Karlström tillverkade tillhörande skål. (ev 1969)	KLM
1951-53	Omläggning av norra takfallet med nya expån. Utbyte av hängrännor och stuprör. Omputsning och avfärgning. Upptäckt av äldre öppningar i koret, både invändigt och utvändigt. Kalkstensgolvl inlagt i gångar och kor. Ommålning av interiören. Orgeln byggdes om bakom befintlig fasad. Elektriska installationer, värme och ljus, orgelfläkt och elektriskt ringverk.	Arkitekt: Gunnar Lindsten, Kalmar, byggmästare: Karl Andersson i Mortorp, måleri: Ruben Jonsson i Betekulla, Orgelarbeten: Troels Krohn, Hilleröd, el: Tor Engström, Kalmar.	RAÄ, RMK, ATA
1953-54	Framtagning av ursprungligt måleri på bänkar och läktarbarriär. Konservering även av predikstol, altaruppsats, golvlur och timglas.	Sven Wahlgren, Kalmar	ATA
1978	Primklocka upphängdes i koret.		ATA
1981	Två tennljusstakar i rokoko blir stulna.		KLM
1984-85	Isolering av vindbjälklaget. Omläggning av spåntak på kyrkobyggnadens södra takfall samt tjärning.		KLM
1988-89	Nytt vapenhus i väster med handikapptolett. Putslagning och avfärgning, målning av fönster och dörrar. Återskapande av takmålningar invändigt. Borttagande av några bänkar baktill och fram till i långhuset. Målning av väggar och inventarier. Nya installationer för el, värme, belysning, ljud samt vatten och avlopp.	Arkitekt: Lennart Arfwidsson, Atrio Arkitekter Västervik AB, Generalentreprenör: Bygg AB Y Andersson & Söner, Tvärskog, ansvarig för färgsättning: Sven-Bertil Svensson, konstnär Mörbylånga. Övriga inblandade:	KLM

		Nybro färg AB Hammarstedts VVS, Kalmar, Åstedts El AB, Torsås, Engströms Ingenjörbyrå	
1988-89	Omfattande konservatorsarbeten utförda av konserveringsenheten vid Jönköpings länsmuseum; altaruppsats, predikstol, läktarbarriär, bänkar, golvvur, stolar, medeltida bräda i nisch, nyupptäckt konsekrationkors.	Ola Westerudd, Anna Billing, Horst Sagner.	ATA
1990	Omläggning av tak på bårhus.		KLM
1994	Takarbeten med omtjärning.		KLM
2001	Tjärning av tak på kyrka, bårhus och klockstapel. Fästningsbyglar monterades på kyrktaket.	Kyrktak AB, Norrköping	KLM
2003	Konservatorer utför skadeinventering av inventarier, gällande bemålat trä.	Jönköpings länsmuseum	KLM
2004	Klockmaskin byts i klockstapeln		
2005	Lagning av puts på kyrka och bårhus. Avfärgning med traditionell kalkfärg. Målning av fönster och dörrar.	Tvärskogs Måleri AB	KLM

Källor

ATA	Antikvarisk-topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet
KLM	Kalmar läns museums topografiska arkiv
MK	Mortorp kyrka, författad av Mortorps kyrkoråd omkring 1989
RAÄ	Riksantikvarieämbetets byggnadsregister
RMK	Restaurering av Mortorps kyrka, författad av Tomas Fröler och Lennart Arfwidsson

Andersson, Karin, "Kalmarkustens kyrkor under tidig medeltid". I: hikuin 9, Moesgård, DK, 1983.

Andersson, K, Medeltidskyrkorna vid Kalmarkusten och deras förändringar under 1600- och 1700-talen, Kalmar län 1982.

Anglert, Marit i Williams, Henrik (red) *Möres kristnande*. Uppsala, 1993.

Erixon, Sigurd (red), Sveriges bebyggelse, Svensk statistisk topografisk uppslagsbok, Landsbygden del III, Uddevalla 1957

Kulturmiljöbild, Riksantikvarieämbetets fotodatabas

Kulturmiljöprogram för Kalmar kommun, Kalmar 1994

Aulén Från mina 96 år, Stockholm 1975

Muntliga uppgifter

Tomas Fröler, ordförande i kyrkorådet, Karlslunda-Mortorp kyrkliga samfällighet

Peter Karlsson, vaktmästare, Karlslunda-Mortorp kyrkliga samfällighet